

Klima- og miljøminister Espen Barth Eide
Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Vår ref:
22/00150-1

Saksbehandler:
Elin Saga Kjørholt

Dato:
28. april 2022

Barneombudet ber om møte med klima- og miljøminister Espen Barth Eide

Barneombudet har klima og miljø som et prioritert arbeidsområde fra 2022. Vi ønsker med dette å be om et møte med klima- og miljøministeren for å drøfte hvordan barns rettigheter og barns deltakelse kan styrkes i myndighetenes arbeid med klimautfordringene.

Barneombudets samfunnsmandat

Barneombudet er statens uavhengige overvåkingsorgan for barns rettigheter. Etter Lov om barneombud med tilhørende instruks skal vi arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt hensyn til på alle samfunnsområder. Vi skal særlig følge med på at lovgivningen som skal verne om barns interesser blir fulgt, og at norsk lov samsvarer med de forpliktelsene Norge har etter FNs barnekonvensjon. Barneombudet skal på eget initiativ, eller som høringsinstans, ivareta barns interesser i forbindelse med planlegging og utredning på alle områder. Vi skal foreslå tiltak som kan styrke barns rettssikkerhet og følge med på om endringer i samfunnet er til det beste for barn.

Klima og miljø er et område der barn og unge har markert seg med et stort engasjement og sterke stemmer både i Norge og internasjonalt. Barns miljøengasjement, sammen med den økte betydningen dette temaet har for barns rettigheter, er grunnen til at Barneombudet nå ønsker å bruke sitt mandat til å overvåke og påvirke myndighetenes arbeid slik at barns rettigheter blir bedre ivaretatt på klima- og miljøområdet.

I dette brevet har vi fremhevet viktige tema som vi ønsker å omtale nærmere i møte med statsråden.

Klima og miljø påvirker barns rettigheter

Vi har de siste årene sett en stor utvikling i hvordan klima og miljø anses å ha menneskerettslig relevans. Sentrale internasjonale menneskerettsorganer anser nå klimautfordringene som en av de største utfordringene for oppfyllelse av menneskerettighetene, både nå og i fremtiden.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Vi viser i denne forbindelse til Norges institusjon for menneskerettigheters rapport «Klima og menneskerettigheter».¹

Virkningene av klimaendringene er langsiktige. De mest alvorlige konsekvensene har vi ennå ikke sett, og situasjonen kan bli svært alvorlig for dagens barn og fremtidige generasjoner. Klimautfordringene påvirker derfor i særlig grad barns rettigheter. FNs barnekomité, som overvåker statenes oppfyllelse av FNs barnekonvensjon, har anerkjent at barns rett til liv, helse og kultur er truet av klimaendringene.

I en klagesak har FNs barnekomité gjort det klart at barn er «offer» for klimaendringer og at karbonutslipp utgjør en «real and significant harm» som er «reasonably foreseeable».² I sine merknader til Norges oppfyllelse av FNs barnekonvensjon 2018 uttaler komiteen under overskriften Miljørettet helsevern: «I lys av partens utnyttning av fossilt brensel anbefaler komiteen at den øker sitt fokus på alternativ energi og etablerer beskyttelsestiltak for å beskytte barn, både i staten og i utlandet, mot de negative virkningene av fossilt brensel.»³

Plikt til å foreta vurdering av barns rettigheter

Gjennom vårt arbeid med å følge med på om lovgivning og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs barnekonvensjon, har vi over tid sett at forholdet til konvensjonen og vurderinger av hvilke konsekvenser ulike forslag har for barns rettigheter mangler i beslutningsgrunnlaget for ulike statlige tiltak. Koronapandemien synliggjorde behovet for slike vurderinger, og vi ser nå konsekvensene av at forholdet til barns rettigheter ikke var en del av beslutningsgrunnlaget til myndighetene da inngripende tiltak ble besluttet.

Grunnloven og FNs barnekonvensjon pålegger staten en plikt til å oppfylle, respektere og beskytte barns rettigheter. En sentral del av dette er å sikre at konsekvenser for barns rettigheter er kartlagt og vurdert før beslutninger fattes. Grunnloven § 104 annet ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 slår fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. For å vurdere hva som er til barnets beste er det nødvendig å kartlegge hvilke konsekvenser et tiltak kan få for barn.

Kravet om å vurdere barnets beste gjelder i alle offentlige beslutningsprosesser. I sine merknader fra 2018 anbefaler FNs barnekomité at Norge styrker sin innsats for å sikre at vurderingen av barnets beste blir innarbeidet og anvendt konsekvent i alle lovgivningsprosesser og i all politikk utforming som har innvirkning på barn. Og at det blir etablert klare kriterier for vurdering av barnets beste for alle myndigheter som treffer beslutninger som berører barn.⁴ For å vurdere hva som er til barnets beste er det nødvendig å gjøre en analyse av de konsekvenser et tiltak har for barns rettigheter. FNs barnekomité har anbefalt at myndighetene benytter seg av barnerettighetsvurderinger som et verktøy for å sikre dette.⁵

---

¹ https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/10/Klima_og_menneskerettigheter.pdf

² Klage til FNs barnekomité, CRC/C/88/D/107/2019

³ FNs barnekomité, CRC/C/NOR/CO/5-6

⁴ FNs barnekomité, CRC/C/NOR/CO/5-6

⁵ FNs barnekomité, CRC/GC/2003/5

I barne- og ungdomskulturmeldingen (Meld. St. 18 (2020-2021)) er det for første gang fra myndighetenes side understreket at staten har en plikt til å gjøre barnerettighetsvurderinger når myndighetene gjennomfører ny politikk eller lager lover. Behovet er også påpekt blant annet av opplæringslovutvalget i NOU 2019:23 og barnelovutvalget i NOU 2020:14.

Barneombudet har i brev av 31. mai i år bedt Barne- og familiedepartementet om å utarbeide en veileder om barnerettighetsvurdering til bruk i utredningsarbeid. Vi er kjent med at det foreligger en egen veileder for miljøutredninger etter utredningsinstruksen. Så vidt vi kan se er verken barn eller rettigheter nevnt i denne.

Barneombudet er opptatt av at det også må gjøres barnerettighetsvurderinger på klimaområdet.

Barns rettigheter og statens arbeid med klimautfordringene

FNs barnekonvensjon gir retning for hva myndighetene og næringsliv i Norge kan, og må, foreta seg for å sikre barns rettigheter i klimaspørsmål. Barneombudet har identifisert særlig fire områder hvor klima og miljø henger sammen med barns rettigheter.

For det første handler det om barns rett til liv og utvikling. For å kunne utvikle seg optimalt, må barn sikres mot skadelige miljøfaktorer både nå og i framtiden. Dette er også helt sentralt for barns helse. For det andre handler det om barns rett til informasjon og opplæring i klima- og miljøspørsmål. Retten til opplæring finner vi i artikkel 29 i barnekonvensjonen, der det står uttrykkelig at barns utdanning skal fremme respekt for miljøet. For det tredje handler dette om barns rett til deltakelse. FNs barnekonvensjon artikkel 12 og Grunnloven § 104 første ledd pålegger myndighetene å innhente barns stemmer i alle spørsmål som vedrører barn. Sist, men ikke minst, handler det om hvordan staten og næringslivet forholder seg til barns rettigheter når de tar politiske og økonomiske beslutninger som påvirker miljøet.

Statlige myndigheter har på noen områder fått en større bevissthet om hvordan klima- og miljøutfordringene vil påvirke deres arbeid i årene fremover. I myndighetenes arbeid med ny folkehelsemelding har Folkehelseinstituttet (FHI) spilt inn hvilken påvirkning klima og miljø kan få for folkehelsen fremover. FHI påpeker at det er behov for kunnskapsutvikling om hvordan klimaendringene kan påvirke helsesituasjonen. De skriver også at klimabekymring blant barn og unge vil kunne påvirke deres psykiske helse negativt. I vårt hørings svar påpeker vi at det er en velkjent mekanisme at manglende mulighet til å påvirke den bekymringsfulle situasjonen, slik mange barn og unge opplever med klimakrisen, forsterker risikoen for dårligere psykisk helse.

Barneombudet mener det er viktig at myndighetene på tilsvarende måte som for folkehelsemeldingen inkluderer klima- og miljøutfordringene i sitt arbeid på ulike områder som har betydning for barns oppvekst.

Barnerettighetsperspektivet i klimaarbeidet må styrkes

Barneombudet har mange års erfaring med å bidra til at barnerettighetsperspektivet blir styrket i ulike deler av forvaltningen. Dette handler om at forvaltningen får en større bevissthet om barns rettigheter, og tar i bruk verktøy for medvirkning og barnerettighetsvurderinger.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Vi er særlig opptatt av at barns rettigheter skal være en naturlig del av myndighetenes arbeid på klima- og miljøområdet og gjennom dette reflekteres i større plan- og utredningsarbeider, som for eksempel i klimaplanen. Etter det Barneombudet kan se av dokumenter og prosesser knyttet til arbeid med klimaplanen, har barns rettigheter så langt ikke vært en del av departementets arbeid.

Den 24. februar 2022 sendte regjeringen ut en melding om at den vil utarbeide en strategi for å møte klimaendringene som handler om å utarbeide en beredskap for å møte klimautfordringene. Barneombudet har gjennom to år med pandemi erfart at kriseberedskaper mangler kunnskap om, og utredninger av konsekvensene for, sårbare grupper som barn og unge. Vi ønsker gjerne å bidra til at departementet styrker barnerettighetsperspektivet i dette strategiarbeidet.

Vi er glade for at Norge under COP26 valgte å undertegne erklæringen om barn, unge og klimahandling. Deltakelse fra barn og unge bidrar til et godt kunnskapsgrunnlag og det finnes mange eksempler på at dette styrker kvaliteten og relevansen på de beslutninger som fattes. Vi vil gjerne understreke den forpliktelsen som ligger i Grunnloven § 104 første ledd om at «barn har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal bli tillagt vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling».

Vi håper departementet stiller seg positive til denne henvendelsen og ser frem til å høre fra dere.

For spørsmål eller avklaringer ta kontakt med seniorrådgiver Elin Saga Kjørholt på e-post esk@barneombudet.no eller på telefon 92664772.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Elin Saga Kjørholt
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.